

Aktuelt fra Veterinærinstituttet

ARGUS

SUNNE DYR • FRISK FISK • TRYGG MAT

Hest i flokk
- utfordrende velferd

Fra gård til gourmet
- lykkelige kalver selger

Avl for gladere laks

Tema:

DYREVELFERD

Aktuelt fra Veterinærinstituttet

Bladet Argus er et populærvitenskapelig magasin som skal gi innblikk i Veterinærinstituttets arbeid innen forskning, diagnostikk, overvåkning og beredskap og orientere om instituttets samfunnsoppdrag. Bladet sendes som B-abonnement og er gratis.

Utgiver:

Veterinærinstituttet
Postboks 750 Sentrum
0106 Oslo
tlf.: 23 21 60 00

Besøksadresse: Ullevålsveien 68

www.vetinst.no

Ansvarlig redaktør:

Anne Brit Haug

anne-brit.haug@vetinst.no

Redaktør:

Mari M. Press

mari.press@vetinst.no

Design, repro og trykk:

07 Gruppen AS

Forsidefoto:

Shutterstock

Utgave nr. 4 2011

Veterinærinstituttet er et biomedisinsk forskningsinstitutt med dyrehelse, dyrevelferd, fiskehelse og mattrygghet som kjerneområder.

Veterinærinstituttet skal gjennom forskning, diagnostikk og rådgivning, bidra til god beredskap, helse og velferd hos fisk og dyr, fôr- og mattrygghet, og en etisk forsvarlig bioproduksjon og bærekraftig utvikling.

Veterinærinstituttet har hovedlaboratorium og administrasjon i Oslo, og regionale laboratorier i Sandnes, Bergen, Trondheim, Harstad og Tromsø.

Veterinærinstituttet
Norwegian Veterinary Institute

Dyr skal ha ET GODT LIV

Ny kunnskap og endrede holdninger til dyr setter dyrevelferd på dagsorden både hos myndigheter og i samfunnet generelt. Dyr skal ha et godt liv og ikke bare vernes mot dårlig behandling. Dette fremkommer i den nye dyrevelferdsloven som trådte i kraft 1. januar 2010.

Da EUs overvåkningsorgan ESA inspiserte norsk dyrehold i 2009, kom det frem at vi har god dyrevelferd og et godt lovverk. Likevel var det forhold å ta tak i. Transport til slakteri var ett av områdene som ble trukket fram.

Transport kan være en påkjenning for dyr. Veterinærinstituttet leder nå et tverrfaglig forprosjekt som ser på slaktning: Mobilt slakteri og gårdsslakteri. Mobile slakterier kan være et supplement i områder med lang reisevei til slakteri. Stadig flere forbrukere ønsker også kortreist mat og mat som kommer fra dyr som har hatt god velferd. Over nyttår stilles det strengere krav til hvor stor plass høns skal ha i bur. Gamle bur blir forbudt og høns får bedre velferd. Norge er i rute med å oppfylle bestemmelsene i det nye EU direktivet.

Dyrevelferd engasjerer. Det ser vi blant annet av pelsdyrdebatten og debatten rundt sauehold i områder med for store tap av dyr på beite. Samtidig som mange forbrukere vil ha billigst mulig mat, varierer det hvor mye vi er villige til å betale for god dyrevelferd. I denne utgaven av Argus kan du lese om to prosjekter som har sett på forbrukernes holdninger og betalingsvillighet for dyrevelferd. Konklusjonen fra ett av prosjektene var at kalvekjøtt solgte bedre når kalven hadde hatt et lykkelig liv.

Sult og sultedød kan være et betydelig velferdsproblem i reindrifta, men det er stor variasjon både mellom områder og mellom år. Veterinærinstituttet mottok i vinter flere rein til obduksjon som hadde sultet i hjel.

Antallet hester i Norge øker og det er engasjerte debatter om hva som er god hestevelferd. 90 % av norske hester er oppstallet på ordinær stall, men løsdrift i flokk blir stadig vanligere. Dette ivaretar hestens naturlige behov for bevegelse og sosial omgang, men er ingen lettvinnt løsning. En dårlig utegang kan gi svært dårlig dyrevelferd, og en mild og våt høst har i år satt mange uteganger på prøve.

Dagens dyrehold er preget av store strukturendringer. Det kan være vanskelig å forstå hvordan slike endringer påvirker dyras velferd. Kunnskapsbehovet er derfor stort.

Jorun Jarp

Konstituert administrerende direktør

Frykten for skader gjør at noen hesteeiere velger bort gruppehold. Et forskningsprosjekt tyder på at denne frykten er overdrevet. Vårt klima og søle på uteområder er imidlertid en annen utfordring.

HEST I FLOKK - velferd med utfordringer

Tørt underlag er viktig for hestene. Leon Johansson som driver Senja Fjordhestegård har mange gode erfaringer med hester på grov flis. Han ser bl.a. at hestene vandrer mer omkring. Ved regn blir møkka vasket ned gjennom flislaget. Det gir renere hester.

■ Tekst: Anne Brit Haug | Foto: Leon Johansson | Kontaktperson:cecilie.mejdell@vetinst.no

Moderne hestehold er et kompromiss mellom hestens behov, praktiske hensyn og økonomi. Viktige behov som selskap, bevegelse og lang etetid blir ikke alltid ivaretatt i miljøet hestene lever i.

– I mange tilfeller skulle hestens velferd vært tillagt mer vekt, sier Cecilie Marie Mejdell som forsker på dyrevelferd ved Veterinærinstituttet. – Løsdrift er etterhvert blitt mer vanlig, konstaterer hun.

– Utegang i flokk tar i større grad tar hensyn til hestens natur. Hesten har selskap hele døgnet, den får frisk luft og beveger seg fritt. Som oftest har den fri tilgang til grovfôr. Utegang forebygger utvikling av atferdsforstyrrelser som luftsluking og veving og gir også fordeler for eiere. Det daglige stellet blir lettere og er som oftest rimeligere, legger hun til. Men gruppehold innebærer samtidig risiko for skader forårsaket av bitt og spark. Mange hesteeiere ønsker derfor ikke å ha hesten i flokk.

– Gjennom et nordisk prosjekt* har vi sett at skadeomfanget ved gruppehold er mindre enn

almennelig antatt. Skaderisikoen kan dessuten reduseres ved enkle tiltak, påpeker hun.

– I prosjektet har vi utviklet et system for registrering av ytre skader hos hester i flokk. Vi har definert fem kategorier skader. Disse spenner fra helt overfladiske hudskrap til livstruende skader. Denne metoden brukte vi for å registrere skader hos hester som gikk i flokk. En stor andel hester fikk en liten skramme, fire av fem skader var hårtap som er en skade av laveste kategori. De to mest alvorlige kategoriene som normalt krever tilkalling av veterinær, ble ikke observert.

Mejdell forteller at prosjektet viste at de fleste skader oppstår når nye hester kommer til i flokken. I etablerte grupper vil forhold som fôringsrutiner, areal og plassering av mat og drikke påvirke aggressiv atferd og skaderisiko.

Utegang - ikke for enhver pris

– Utegang tar hensyn til hestens atferdsmessige behov, men tilsynet med hestene er mer krevende. Man må ha et «blikk» for hester for å

oppdage sykdom og skade i tide. Særlig gjelder dette for hester som ikke er i daglig bruk. Under dårlige forhold gir utegang dårlig dyrevelferd, understreker hun. – Man må sikre at alle individer har tilgang på goder som nok mat, vann og et leskur med tørr liggeplass. – Ved behov for individuell fôring betinger dette spesielle tiltak, ellers vil det i samme flokk være både magre og overvektige hester.

I år har mye regn medført at mange uteganger og luftegårder har blitt gjørmehull. – Søle er en utfordring og gir dårlig velferd. En hest oppstallet på boks får i alle fall komme inn og tørke på natta, mens på mange uteganger er det få tørre områder. Vi er derfor opptatt av å se på ulike løsninger for å forbedre dette og skulle gjerne ha undersøkt dette nærmere, sier hun.

Manglende kunnskap om hestens atferd og dens krav til miljø og stell er den største trusselen mot velferden. Jeg håper at prosjektet har utviklet kunnskap som kan bidra til bedre hestehold, avslutter hun.

*Les mer om prosjektet på www.group-housing-horses.net

Bok: Dyrevelferdsloven i kommentarutgave

Dyrevelferdsloven konstaterer dyrs egenverdi. Dette har vakt internasjonal oppsikt. Formålet med loven er både å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr. I denne boken behandler forfatterne Cecilie M. Mejdell og Inger Helen Stenevik alle bestemmelsene i den nye loven, og sier noe om hvordan reglene skal tolkes i lys av lovforarbeider, rettspraksis m.v. Loven bygger på ny kunnskap om dyr og dyrevelferd og legger vekt på dagens holdninger til dyr.

Den nye loven inneholder eksempelvis et eksplisitt forbud mot seksuell omgang med dyr. Andre eksempler er at loven stiller krav om kompetanse til alle som har med dyr å gjøre. Bl.a. skal ikke barn under 16 år ha selvstendig ansvar for dyr. Loven innfører også en generell varslingsplikt som pålegger enhver å melde fra hvis det er grunn til å tro at dyr blir mishandlet eller det foreligger alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell.

Utgiver: Universitetsforlaget, ISBN 978-82-01541-5

Barnebok om dyrevelferd

Boka «Verdt å vite om dyras liv» er ei bok om mange dyr – hunder, hester, marsvin, hamstere, rådyr, geiter, fugl og fisk. Boka er utgitt av Rådet for dyreetikk, og gir ei fin innføring i dyrevelferd og hvilket ansvar en har for at dyra har det godt.

Forfatterne sier de med denne boka ønsker å gi et realistisk bilde av hvordan dyrene i Norge har det. – Barna er fremtiden og deres syn på våre medskapninger er viktig for at vår felles framtid skal bli god, sier redaktør Ann Margaret Grøndahl. – Vi håper boka vil gi barn og voksne ny kunnskap om dagens dyrehold og økt interesse og respekt for dyr. I første delen av boka kan du lese om husdyrenes historie og hvordan dyr skal håndteres. I siste delen av boka kan du lese om de vanligste husdyrene vi har i Norge. Her står det også litt om ville dyr. Finnes både på bokmål og nynorsk.

Utgitt på Skald AS 2011 ISBN 978-82-7959-156-6 (bokmål)
og ISBN 978-82-7959-157-3 (nynorsk)

Med i fora for bedre dyrevelferd

Rådet for dyreetikk (RFD) skal holde seg orientert om og vurdere prinsipielle etiske sider ved alle typer dyrehold og bruk av dyr, bidra til løpende debatt og gi råd til myndighetene om dyreetiske spørsmål. Ann Margaret Grøndahl fra Veterinærinstituttet drifter sekretariatet (50 % stilling). På nettsidene kan du lese uttalelser fra rådet. RFD er oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet i samråd med Fiskeri- og kystdepartementet og består av syv medlemmer fra nærings- og dyrevernorganisasjoner samt forskningsinstitusjoner. www.radetfordyreetikk.no

Vil redusere bruk av forsøksdyr

EUs nye direktiv for forsøksdyr som trer i kraft i januar 2013 krever større fokus på utvikling og bruk av alternativer til dyreforsøk. Her ligger bl.a. krav om at alle prosedyrer som brukes på forsøksdyr skal klassifiseres etter belastningsgraden. – Direktivet aktualise-

rer arbeid som NORECOPA allerede er i gang med, men Norge bør øke sin satsing på området innen utgangen av 2012, sier Professor Adrian Smith som har ansvaret for den daglige driften. NORECOPA er et senter som samarbeider med bl.a. Norges Forskningsråd, dyrevernorganisasjoner og selvoppnevnte ekspertgrupper for å øke anvendelsen av alternativer som redusere bruken av forsøksdyr og bedre forholdene for dem. Sekretariatet er tilknyttet Veterinærinstituttet og lønnsmidlene, (50 % stilling) samt noen midler til drift, kommer fra Landbruks- og matdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet. NORECOPA arrangerer internasjonale konsensusmøter om bruken av dyr i forskning. For mer informasjon, se www.norecopa.no.

Nordisk arbeidsgruppe for mikrobiologi og dyrehelse/dyrevelferd (NMDD)

Arbeidsgruppens mål er å sikre at de nordiske myndighetene innenfor dyrevern og matvarer samarbeider effektivt. Oppgaven er å holde oversikt over den nordiske situasjonen, ta initiativ til samarbeid og foreslå utredningsprosjekter og aktiviteter som bygger opp kompetanse slik at de politiske intensjonene oppfylles.

Gruppen består av to medlemmer fra hvert nordisk land som har til oppgave å formidle nasjonale synspunkter, sikre nasjonal forankring, samt å implementere og formidle gruppens arbeid. Veterinærinstituttet ved Ann-Charlotte Karlsson administrerer rådet, er møtearrangør og har all kontakt med prosjektlederne. For 2011 har NMDD har fire prosjekter de full- eller delfinansierer. NMDD ligger under Nordisk Ministerråd. For mer info se www.norden.org/nmdd

Vi observerer rauting, rastløshet og drøvtygging etter separasjon forteller forsker Julie F. Johnsen, her i full gang med melkeføring av to 8 uker gamle kalver. Foto: Camilla Mellemstrand

Fra GÅRD til GOURMET

■ Tekst: Mari M. Press | Kontaktperson: julie.johnsen@vetinst.no

Lykkelige kalver og fornøyde kuer - er forbrukere villige til å betale for det?

Forskere fra Veterinærinstituttet og Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) forsøker å identifisere en produksjonsmetode som tar større hensyn til dyrevelferd og samtidig ivaretar bondens økonomi. Målet er å finne den optimale økologiske produksjonsmetoden for ku og kalv når det gjelder helse, velferd og lønnsomhet og se på hvordan forbrukerne stiller seg til kjøtt produsert med spesielt god dyrevelferd.

Drikker naturlig melk - får være med mor

Vanligvis blir kalver fra melkekyr skilt fra kua rett etter fødselen. I økologisk melkeproduksjon holdes dyra på en mer naturlig måte. Kalvene får drikke helmelk i 12 uker og i tillegg er det krav om at kalven kan die i de tre første døgnene etter fødselen. Økologiske melkeprodusenter har gjerne utviklet egne rutiner og metoder for naturlig melkeføring av kalvene og måter å redusere stresset på ved atskillelse.

– Vi prøver å finne hvilke metoder som er mest mulig dyrevennlige og samtidig økonomisk bærekraftig, forteller stipendiat Julie F. Johnsen. Vi har innhentet informasjon og kartlagt

hvilke metoder som blir benyttet i økologisk melkeproduksjon i Norge, Sverige og Nederland. – Noen av de mest lovende metodene har vi valgt ut for å teste i egne forsøk. Målet er å finne gode metoder med hensyn til velferd for ku og kalv, forteller hun. – Vi undersøker eksempelvis separasjonsrutiner etter dieperioden og hvilken effekt dette har på kyr og kalvers atferd. Foreløpige resultater tyder på at ku og kalv som får ha fysisk kontakt etter separasjonen er roligere enn de som kun kan raute til hverandre. Det er en forutsetning at metodene lar seg gjennomføre i praktisk melkeproduksjon, og vi vil også se nærmere på de økonomiske resultatene hos produsenter med ulike metoder for kalvestellet. Helse- og velferdsfaktorer vil bli studert både i besetning og på individnivå, forteller Johnsen. – I tillegg undersøker vi hvilken praksis for inntak av råmelk i de første timene etter fødsel som har best effekt på kalvens immunstatus.

Lykkelige kalver - selger det?

Men er forbrukerne villige til å betale for dyras velferd og økologisk produsert kjøtt? Stipendiat Alexander Schjøll fra SIFO kartlegger forbrukernes holdninger og villighet til å betale for kalvens velferd. – Min jobb er å undersøke forbrukerholdninger til kjøtt som er produsert med spesielt god dyrevelferd. I Norge spises kalv i hovedsak på restaurant, derfor har vi undersøkt holdningene til dyrevelferd hos de restaurantbesøkende. Jeg

fikk i stand en avtale med en finere restaurant i Oslo om å servere kalvekjøtt som én av fem mulige hovedretter i to uker.

Kjøttet ble vekselvis presentert som: Kalvekjøtt fra Grøndalen gård, økologisk kalvekjøtt fra Grøndalen gård og kalv fra Grøndalen gård som har levd et lykkelig liv med mye frisk luft og god mosjon.

På noen menyer var prisen på kalvekjøttet satt lavere enn på de andre rettene, på andre menyer var prisen lik eller høyere. Konklusjonen var at det ble solgt mer kalvekjøtt når det sto at kalven hadde hatt et lykkelig liv med frisk luft og mosjon, men færre valgte kalvekjøtt når prisen på denne retten var lavere enn de andre rettene. Om kalvekjøttet ble presentert som økologisk eller ikke påvirket ikke folks valg. Det viktigste var at kalven hadde hatt et lykkelig liv. Nå er nettopp et nytt eksperiment gjennomført på en mer folkelig restaurant i en småby. – Det blir spennende og se om prisen gjør et annet utslag for folks valg her, sier Schjøll og forteller de også skal gjøre eksperimenter i dagligvarehandelen for å finne ut potensielle for salg av økologisk produsert kalvekjøtt.

Det fireårige prosjektet er finansiert av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og forskningsmidler over jordbruksavtalen (MATFONDAVTALEN) via Norges forskningsråd.

Kristian Ellingsen. Foto: Mari M. Press

Doktorgrad underveis – om kalvestell, helse og velferd

I sin doktorgrad *The impact of management on calf health and welfare* skal Kristian Ellingsen undersøke hvordan røkters holdninger, stellrutiner og produksjonssystemer innvirker på kalvers helse og velferd i økologiske og konvensjonelle melkeproduksjonsbruk. Data fra Kukontrollen vil bli innhentet til hjelp i arbeidet.

Kalven blir ofte en salderingspost, selv i nye fjøs, og kalvedødeligheten synes å øke med økende besetningsstørrelse. Gårdbrukeren er, gjennom sine tilrettelegginger og prioriteringer, helt sentral for hvordan dyrevelferden blir i praksis. I tillegg til det overnevnte ønsker derfor Ellingsen å undersøke hvordan veterinærer og rådgivere i landbruket vurderer kalvehelse og -velferd i økologiske bruk. Han vil også beskrive filosofien bak økologisk drift og karakterisere i hvilken grad filosofien gjenspeiles i norske og svenske økologiske melkeprodusenters praksis og holdninger.

Foto: Ann Margaret Grøndahl

Når slakteriet reiser til dyrene

Transport til slakteriet kan være en påkjenning for dyr. Veterinærinstituttet leder nå et tverrfaglig forprosjekt* som ser på konsekvenser av slaktning på mobilt slakteri og gårdsslakteri.

■ Tekst: Mari M. Press | Kontaktperson: cecilie.mejdell@vetinst.no

Håndtering fra fremmede mennesker, blanding med andre dyr og oppstalling i et nytt miljø med ukjente lyder og lukter kan være skremmende. Stress går utover dyrevelferden, men kan også påvirke kjøttkvaliteten. I Norge finnes i dag ett ambulerende mobilt slakteri, Mobilslagt AS. Sverige har en rekke gårdsslakterier som slakter egne dyr og dyr fra andre gårder i nærområdet. Forskerne undersøker nå konsekvenser for dyrevelferd ved slike slaktemetoder.

– Ved å være tilstede ved slaktning i felt ønsker vi å dokumentere hvordan dyrevelferden blir ivaretatt og avdekke kritiske punkter. Et mindre antall slakt følges videre med undersøkelse av kjøttkvalitet, herunder mørhet, sier Cecilie Mejdell, forsker på dyrevelferd ved Veterinærinstituttet.

Hun påpeker at mobile slakterier og gårdsslakterier vil redusere behovet for lange dyretransporter og stressbelastning på dyra og samtidig legge til rette for småskalaproduksjon og lokal utnyttelse.

– Mange slakterier i Norden er lagt ned, og dette fører til økte transportavstander for dyrene før de kommer frem til slakteriet. Mobile slakterier kan være et supplement i områder der det er vanskelig å overholde transportforskriftens maksimumstider. Samtidig ønsker stadig flere forbrukere kortreist mat og mat som kommer fra dyr som har hatt god velferd. Dersom mobile slakterier og gårdsslakterier ivaretar forsvarlig bedøving/avliving, god hygiene og høy kvalitet forøvrig, vil dette kunne dekke et markedsbegrep som stadig flere forbrukerne etterlyser, poengterer hun.

– Erfaringer prosjektet samler vil ha interesse for de andre nordiske landene, derfor er dette et viktig prosjekt, sier Mejdell.

* Forskningsprosjektet «Vurdering av dyrevelferdsmessige konsekvenser ved slaktning ved mobilt slakteri/gårdsslakteri og vanlig storskala slakteridrift» er finansiert av Nordisk arbeidsgruppe for mikrobiologi og dyrehelse/dyrevelferd (NMDD) og er et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet for miljø og biovitenskap, Nofima, Veterinærinstituttet og Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), men involverer også representanter fra Finland og Island.

Foto: Jarl M. Andersen

Mobilt slakteri AS i aksjon på Haugsten gård. Forskere Cecilie Mejdell og Kristian Ellingsen fra Veterinærinstituttet registrerer atferd, fysiologiske stressparametre og bedøvningskvalitet på sauene som ble slaktet.

Hva gir tidlig drøvtygging?

Hvordan virker ulike rutiner for melkefôring inn på hvor ofte kalver drøvtygger? Veterinærinstituttet er nå i samarbeid med Kalnes videregående skole i gang med et prosjekt som skal se på hvordan ulike faktorer kan virke inn på hvor tidlig kalver starter med drøvtygging. Det er hevdet at lite melk til spedkalv stimulerer den til raskere tygging. Denne oppfatningen ligger også til grunn for tradisjonell melkefôring. Tidlig drøvtygging oppfattes som gunstig ved at det bidrar til lavere risiko for sykdom enn når kalvene bare dier og er såkalt «en-maget».

En nyere svensk undersøkelse viser derimot at kalvene ved to-ukers alder drøvtygger mer dersom de går med mor og dier. Veterinærinstituttet er nå i gang med en undersøkelse av 24 kalver i de tre første leveukene ved Kalnes. Disse er delt opp i fire grupper (6 kalver i hver) der 1. gruppe får tradisjonell melkefôring, 2. gruppe får fri tilgang til melk i melkefôringsautomat, 3. gruppe får die mora i tre uker og 4. gruppe får være med mora i tre dager og deretter føres som gruppe 1.

Hyppighet av drøvtygging og atferd som slikking/suging på andre kalver og inventar og liggeatferd skal registreres. – Vi ønsker bl.a. å se om ulike fôringsrutiner virker inn på hvor fort de starter med drøvtygging, for eksempel om kalver som går med mora lærer drøvtygging raskere, sier prosjektleder Ann Margaret Grøndahl ved Veterinærinstituttet.

Prosjektet er finansiert av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og forskningsmidler over jordbruksavtalen (MATFONDAVALEN) via Norges forskningsråd.

SULTEDØD HOS REIN – et velferdsproblem i reindriften

Svart hjerte og røknokler uten fett. Patolog og veterinær Terje Josefsen ved Veterinærinstituttet Tromsø forteller dette er synlige tegn han finner under obduksjon av rein som er totalt avmagret og har omkommet av sult.

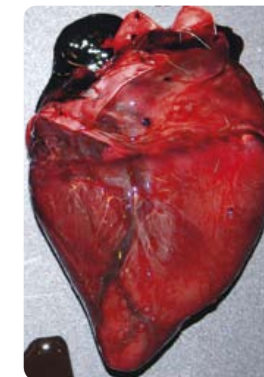

Foto: Terje Josefsen

– I februar i år mottok vi 19 frosne kadavre av tamrein som Mattilsynet ønsket obduert, forteller han. – Kadavrene var samlet opp i perioden desember-februar og de fleste var død eller avlivet i forbindelse med transport eller oppstalling før slaktning.

Diagnosen total avmagring stilles når alle fettreservene i kroppen er oppbrukt. Typisk er det at fett rundt hjertet er borte («svart hjerte»), og at fettvevet i marginen av lange røknokler er erstattet av et gelatinøst vev. Josefsen forteller at obduksjonen viste at total avmagring («sultedød») var hoveddiagnose hos 15 av dyrene mens de resterende fire dyrene var død eller avlivet pga. skader.

– Diagnosen «total avmagring» er lett å stille, men den sier ikke noe om hvorfor dyret er avmagret, poengterer han. – Dersom vi skal stille diagnosen «sultedød» må vi utelukke at avmagringa skyldes sjukdom. I dette tilfellet fant vi ikke sjukdom eller parasittbelastning som kunne forklare avmagringa, og det ble derfor konkludert med at avmagringa skyldtes matmangel.

Josefsen understreker at sult og sultedød kan være et betydelig velferdsproblem i reindriften, men at det er stor variasjon både mellom områder og mellom år. I såkalte «katastrofevintre» kan flere tusentalls rein dø av sult. I andre vintre rammer sultedøden bare få eller ingen dyr. Noe av årsaken til variasjon mellom områder kan være at enkelte driftsenheter har for mange dyr i forhold til beitegrunnlaget. En annen årsak kan være at enkelte driftsenheter er for dårlig forberedt på tilleggsfôring om vinteren, og derfor mister mange dyr i sultedød hvis vinterbeitene blir utilgjengelige pga. is og skare.

Terje Josefsen under obduksjon av rein. Foto: Anne-Mette Kirkemo

Avl for «gladere» laks - hva sier forbrukerne?

Egen helse, fiskens velferd og til slutt miljøet. Slik påstår norske forbrukere de vil prioritere dersom de får valget i fiskedisken.

■ Kontaktperson: kristian.ellingsen@vetinst.no

Tradisjonelt har oppdrettsnæringen avlet fisk med rask tilvekst, god fôrutnyttelse og i noen grad også økt motstand mot infeksjoner. Inkludering av andre avlsmål, for eksempel mindre misdannelser, mindre aggresjon og økt motstand mot sykdom, vil resultere i en mer robust fisk med bedre velferd, men også et dyrere produkt.

Spørsmålet er: - Lønner det seg?

I prosjektet «Breedwell» har forskere ved Veterinærinstituttet bl.a. undersøkt forbrukerens holdninger, syn på dagens fiskeoppdrett og uttalt betalingsvillighet for slik etisk produsert fisk. Målet er å beregne hvordan forbrukeren verdsetter «velferdsavl» for laksen, og undersøke om den norske forbruker er interessert i å betale mer for oppdrettslaks som har hatt et godt liv, forklarer Kristian Ellingsen, forsker og stipendiat ved Veterinærinstituttet.

Produsentene er avhengige av at folk er villig til å betale det det koster å avle frem og ivareta bedre velferd for fisken. – Dyrevelferd er ikke alltid synlig i butikkhylla, forklarer Ellingsen. Betalingsvilligheten kan også avhenge av om fisken oppleves som bedre på eksempelvis smak og konsistens.

Yngre sier de er mer betalingsvillige

Basert på to fokusgruppeintervjuer ble det utviklet et spørreskjema som ble sendt til et representativt utvalg på 2147 norske husholdninger. Deltakerne syntes hensyn til egen helse, eksempelvis at oppdrettsfisk ikke inneholder tungmetaller, farlige bakterier og antibiotika, var viktigere enn at laksen har levd et godt liv med lite sykdom, stress og smerte. Forbrukerne mener dessuten at ansvaret for fiskens velferd primært ligger hos oppdretter og myndighetene.

Men resultatene viser også at forbrukerne mener fiskevelferd er viktig og at de er villige til å betale mer for dette. Yngre forbrukere uttalte større betalingsvillighet for fiskevelferd enn de

eldre. Sammen med alder var det faktorer som utdanning, kjønn, husstandens samlede inntekt og medlemskap i dyrevern- og miljøorganisasjoner som hadde størst innvirkning på folks villighet til å betale for fiskevelferd. Likevel er det en rekke hindringer som må forseres før et slikt produkt blir attraktivt. – Folks holdninger er ingen god indikator for deres atferd som forbrukere, og i butikken tenker de færreste på hvordan dyrene, og kanskje spesielt fisk, har hatt det, presiserer han.

BreedWell er finansiert av Norges forskningsråd (prosjektnummer 190457). Prosjektleder er Ingrid Olesen (Nofima).